

Test

Literatura lat wojny i okupacji. Współczesność.

1. Wykorzystując fragment opowiadania Tadeusza Borowskiego *Proszę państwa do gazu* wyjaśnij, jak dokonuje się degradacja osobowości więźnia w obozie koncentracyjnym.

Dużo, dużo aut pojechało do krematorium. Już kończą. Trupy porozkładane na rampie zabiera ostatnie auto, klamoty są załadowane. Kanada objuczona chlebami, marmoladą, cukrem, pachnąca perfumami i czystą bielizną, ustawia się do odmarszu. Kapo kończy ładowanie kotła od herbaty złotem, jedwabiami, czarną kawą. To na bramę do wachmanów: puszcza komando bez kontroli. Parę dni obóz będzie żył z tego transportu: zjadał jego szynki i kielbasy, konfitury i owoce, pił jego wódki i likiery, będzie chodził w jego bieliznie, handlował jego złotem i tłumokami. Wiele wyniosą cywile za obóz, na Śląsk, do Krakowa i dalej. Przywiozą papierosy, jajka, wódkę i listy z domu. Parę dni będzie mówił o transporcie Sosnowiec – Będzin. Był to dobry, bogaty transport.

.....

.....

.....

2. Wyjaśnij, jaką, główną funkcję pełniły obozy koncentracyjne. Odwołaj się do podanego niżej fragmentu opowiadania Tadeusza Borowskiego *U nas w Auschwitz...*

Ciało wykorzystali jak się da: wytatuowali na nim numer, żeby zaoszczędzić na obroży, dali tyle snu w nocy, żeby człowiek mógł pracować i tyle czasu w dzień, aby zjadł. I jedzenia tyle, żeby bezproduktywnie nie zdechł. Jedno jest tylko miejsce do życia: kawałek pryczy, reszta należy do obozu, do państwa. Ale ani ten kawałek miejsca, ani koszula, ani łopata nie jest twoja. Zachorujesz, odbiorą ci wszystko: ubranie, czapkę, Przemyciony szalik, chusteczkę do nosa. Jak umrzesz- wyrwą ci złote zęby, już poprzednio zapisane w księgi obozu. Spalą, popiołem wysypią pola, albo osuszą stawy. Co prawda marnotrawią przy spalaniu tyle kości, tyle mięsa, tyle ciepła! Ale gdzie indziej robią z ludzi mydło, ze skóry ludzkiej abażury, z kości ozdoby. Kto wie, może na eksport dla Murzynów, których kiedyś pobiją.

.....

.....

.....

3. Wykorzystując fragmenty opowiadania Tadeusza Borowskiego *U nas w Auschwitz...* wyjaśnij, kim jest człowiek zlagrowany.

Ci tam na zewnątrz myślą, że to jest potworne, ale przecież nie jest tak źle, skoro i orkiestra, i boks, i trawniczki, i koce na łózkach. Oszukańcza jest każda porcja chleba, do której trzeba dokładać, aby żyć. To właśnie nadzieja rwie więzy rodzinne, każe matkom wyrzekać się dzieci, żonom sprzedawać się za chleb i mężom zabijać ludzi. To właśnie każe im walczyć o każdy dzień życia, bo może właśnie ten dzień przyniesie wyzwolenie.

.....

.....

.....

4. Na podstawie fragmentów wierszy Krzysztofa Kamila Baczyńskiego wyjaśnij termin *pokolenie Apokalipsy spełnionej*.

*Tak się dorasta do trumny,
Jakośmy w czasie dorosli
(Pokolenie)*

*Któraś wiodła jak bór pomruków
ducha ziemi tej skutego w zbroi szereg,
prowadź nocne drogi jego wnuków,
byśmy milcząc umieli umierać.*

(...)

*Która jesteś jak nad czarnym lasem
blask - pogody słonecznej kościół,*

nagnij pochmurną broń naszą,
gdy zaczniemy walczyć miłością.
(Modlitwa do Bogarodzicy)

Idą, idą pochody, dokąd idą,
których prowadzi jak wygnańców łaski
łód krążący po niebie. A może
niebo po łądzie dmące piaskiem
tak kształt ich zasypuje. Jak noże
giną w chleb pogrążone - tak oni
z wolna spływają. Piach ich pokrywa.
Jeszcze słyhać śpiew i rżenie koni.
(Historia)

Umrzeć przyjdzie, gdy się kochało
wielkie sprawy głupią miłością.
(Z głową na karabinie)

Nas nauczono. Nie ma litości.
(...)
nas nauczono. Nie ma sumienia.
(...)
Nas nauczono. Nie ma miłości.
(...)
I tak staniemy na wozach, czołgach,
na samolotach, na rumowisku,
gdzie po nas wąż się ciszy przeczołga,
gdzie zimny potop omyje nas,
nie wiedząc: stoi czy płynie czas.
(Pokolenie)

5. Na podstawie fragmentów dzieł Zofii Nałkowskiej *Medaliony* i Gustawa Herlinga – Grudzińskiego *Inny świat* wyjaśnij, na czym polega rola twórcy utworu o charakterze dokumentalnym. Krótko uzasadnij swoje zdanie.

Rzeczywistość jest nie do wytrzymania, gdyż niecała dana jest w doświadczeniu. Albo dana niejednocześnie. Dociera do nas w ułamkach zdarzeń, w strzępach relacji, w echach wystrzałów, w dalekich dymach rozplywających się po niebie, w pożarach, o których historia mówi, że obracają w perzynę”, chociaż nikt nie rozumie tych słów. Ta rzeczywistość, daleka od i zarazem rozgrywająca się o ścianę nie jest prawdziwa. Dopiero myśl o niej usiłuje pozbierać ją, unieruchomić i zrozumieć.

Osobiście nie należę ani do ludzi, którym potworne przeżycia wojenne kazały złożyć akces do „nowej moralności”, ani ludzi, którzy widzą w nich jeden więcej dowód tego, jak kruchą istotą jest człowiek we władzy Szatana. Przekonałem się wielokrotnie, że człowiek jest ludzki w ludzkich warunkach, i uważam, za upiorny nonsens naszych czasów próby sądenia go według uczynków, jakich dopuścił się w warunkach niehumanicznych – tak jakby wodę można było mierzyć ogniem, a ziemię piekłem. Rzecz jednak w tym, że kiesy chcą opisać obóz sowiecki, muszą zstąpić do najgłębszych czeluści piekieł i nie szukać na przekór faktom ludzi tam, gdzie z dna wody letejskiej spoglądają na mnie twarze umarłych i żyjących może jeszcze towarzyszy, przekrzywione drapieżnym grymasem osaczonych zwierząt i szepce zsiniałymi ustami od głodu i cierpienia wargami: „Mów całą prawdę, jacyśmy byli, mów, do czego nas doprowadzono.

.....
.....
.....
.....

6. Wyjaśnij na czym polega dylemat moralny świadków epoki pieców. Wykorzystaj fragmenty wierszy *Lament* i *ocalony* Tadeusza Różewicza.

jestem mordercą
jestem narzędziem
tak ślepym jak miecz
w dłoni kata
zamordowałem człowieka

człowieka tak się zabija jak zwierzę
widziałem:
figury porąbanych ludzi
którzy nie zostaną zbawieni.

.....
.....
.....

7. Wykorzystując wiersz Stanisława Barańczaka *Określona epoka* wyjaśnij, czego dotyczy i czemu służy użyta w nim parodia.

*Żyjemy w określonej epoce (odchrząknięcie) i z tego
trzeba sobie, nieprawda, zdać z całą jasnością.
Sprawę. Żyjemy w (bulgot
z karafki) określonej, nieprawda,
epoce, w epoce
ciągłych wysiłków na rzecz, w
epoce narastających i zaostrzających się i
tak dalej (siorbnięcie), nieprawda, konfliktów.
Żyjemy w określonej e (brząk odstawianej
szklanki) poce i ja bym tu podkreślił,
nieprawda, że na tej podstawie zostaną
określone perspektywy, wykreślane będą
zdania, które nie podkreślają dostatecznie, oraz
przekreślone zostaną, nieprawda, rachuby
(odkaszlnięcie) tych, którzy. Kto ma pytania? Nie widzę.
Skoro nie widzę, widzę, że będę wyrazicielem,
wrażając na zakończenie przeświadczenie, że*

*Żyjemy w określonej epoce, taka
jest prawda, nieprawda,
i innej prawdy nie ma.*

.....
.....
.....

8. Wykorzystując fragmenty utworów poetyckich *Który skrzywdziłeś* i *Campo di Fiori* wyjaśnij, jaką rolę i miejsce wyznacza Czesław Miłosz współczesnemu artyście.

*Który skrzywdziłeś człowieka prostego
Śmiechem nad krzywdą jego wybuchając,
Gromadę błaznów koło siebie mając
Na pomieszanie dobrego i złego,
(...)
Nie bądź bezpieczny. Poeta pamięta.
Możesz go zabić - narodzi się nowy.
Spisane będą czyny i rozmowy.
I ci ginący, samotni,
Już zapomniani od świata,
Język nasz stał się im obcy
Jak język dawnej planety.
Aż wszystko będzie legendą
I wtedy po wielu latach*

Na nowym Campo di Fiori

Bunt wznieci słowo poety.

9. Na podstawie fragmentu wypowiedzi Czesława Miłosza ze zbioru esejów *Widzenie nad Zatoką San Francisco* oraz wiersza Tadeusza Różewicza *bez* określ diagnozę duchowości człowieka współczesnego.

*Doznali rozpadu hierarchicznej przestrzeni, a kiedy składają ręce i podnoszą oczy ku górze, nie ma już góry(...)
Nic chyba nie byłoby równie pasjonujące jak zbadanie tego, co dzieje się w ich umysłach, tej walki pomiędzy
chcieć wierzyć i nie móc wierzyć, jak wtedy kiedy już chwyta się motyl, ale w rękę pozostaje powietrze.*

największym wydarzeniem

w życiu człowieka

są narodziny i śmierć

Boga

ojcze Ojczy nasz

czemu

jak zły ojciec

nocą

bez znaku bez śladu

bez słowa

czemuś mnie opuścił

czemu ja opuściłem Ciebie

życie bez boga jest możliwe

życie bez boga jest niemożliwe

(...)

opuściłeś mnie bez szumu

skrzydeł bez błyskawic

jak polna myszka

jak woda co wsiąkła w piach

zajęty roztargniony

nie zauważyłem twojej ucieczki

twojej nieobecności

w moim życiu

życie bez boga jest możliwe

życie bez boga jest niemożliwe

.....
.....
.....
.....

10. Przedstaw refleksje *Pana Cogito*, bohatera cyklu poetyckiego Zbigniewa Herberta na temat zdolności umysłowych człowieka. Na potwierdzenie tezy przywołaj krótkie cytaty.

Pan Cogito a ruch myśli

Myśli chodzą po głowie

mówi wyrażenie potoczne

wyrażenie potoczne

przecenia ruch myśli

większość z nich

stoi nieruchomo

pośrodku nudnego krajobrazu

szarych pagórków

wyschłych drzew
czasem dochodzą
do rwącej rzeki cudzych myśli
stają na brzegu
na jednej nodze
jak głodne czaple
ze smutkiem
wspominają wyschłe źródła
kręcą się w kółko
w poszukiwaniu ziaren
nie chodzą
bo nie zajdą
nie chodzą
bo nie ma dokąd
siedzą na kamieniu
załamują ręce
pod chmurnym
niskim
niebem
czaszki

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Wyjaśnij, dlaczego styl życia współczesnego człowieka tożsamy jest z umieraniem.
Wykorzystaj fragment Tadeusza Różewicza.

Wstawanie rano
kładzenie się do łóżek
wybieranie z jadłospisu
przymierzanie rękawiczek
całowanie się
rodzenie dzieci
spacerowanie
granie w karty
granie na patefonie
picie wódki
picie czarnej kawy
smarowanie
szczotkowanie
(...)

To jest umieranie

oglądanie się
za pośladekami kobiet
klaskanie i mlaskanie
opowiadanie dowcipów
zmiana otoczenia
leczenie wątroby
oczu zębów włosów
wszystkich organów
głaskanie psów
kibicowanie
(...)

*To jest umieranie
(...)
to wszystko
i sto innych czynności
i sto tysięcy innych czynności*

*to wszystko jest składanie
które się złożyć nie może*

.....

.....

.....

12. Zaznacz właściwą odpowiedź. Nurt lingwistyczny charakteryzuje się:

- a) wyraźnym powrotem do klasycyzmu
- b) zainteresowaniem językiem jako tematem literackim
- c) podejmowaniem tematyki politycznej
- d) wyraźnym powrotem do tradycji romantycznej

13. Twórczość Mirona Białoszewskiego, przedstawiciela nurtu lingwistycznego w polskiej poezji nazywa się także:

- a) poezją naiwnych pytań
- b) poezją katastroficzną
- c) poezją religijnego niepokoju
- d) poezją rupieci

14. Na podstawie fragmentu *Ballady z makaty* Mirona Białoszewskiego określ pole zainteresowań poety.

*Jest sobie zielony ogród
na wszystkie pory
w rajskie szczypiory
w drzew kalafiory.*

*Panna tu leży w jarzynie
(myśli, że na mięcie),
za długie nóżki - podgięte,
obie lewe i przejęte,
łokcie podpierają brodę -
z boku widzianą urodę -
odwrotną urody modę;
nad urodą wieniec dziwny
krakowski z Pelcowizny.*

*Na co panna czeka
z zamyśleniem na flekach?*

*Anilinowe ptaszki
weselą ogród rajski.*

*Jeden chudy ptaszek
w palcach chłopca śpi,
jak do panny nadszedł -*

zagrał fi-fi-fi!

(...)

.....
.....
.....
.....

15. Analizując fragment powieści Alberta Camusa *Dżuma* wyjaśnij sens tytułowej metafory.

a) *Zaraza jest na miarę człowieka. Uważali się za wolnych, a nikt nie będzie wolny, jak długo będą istniały zarazy.*

Bakcyl wygląda oryginalnie, te bestie zawsze wyglądają oryginalnie. Ale w gruncie rzeczy niczym się od siebie nie różnią. Dżuma oszczędza ludzi o słabej konstytucji i zabija przede wszystkim ludzi mocnych.

.....
.....
.....

b) *Wszyscy są trochę zadżumieni. Należy uczynić wszystko, aby nie być zadżumionym.*

.....
.....
.....